

N:o 13.

Ankom till Riksdagens kansli den 23 februari 1900, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af dels justitieombudsmannens framställning om åtgärder för större skyndsamhet beträffande för brott häktade personers inställande för domstol samt en i liknande syfte afgifven motion, dels ock väckt motion om sådan ändring i gällande strafflagstiftning, att den tid, hvarunder tilltalad person suttit häktad, må kunna tillgodoräknas honom vid utmätande af straff.

Lagutskottet har för behandling fått mottaga trenne särskilda framställningar, åsyftande ändring i gällande bestämmelser rörande för brott häktade personer.

Den ena innehålles uti justitieombudsmannens vid innevarande riksdag afgifna, af båda kamrarne till lagutskottet hänvisade embetsberättelse och utmynnar i hemställan derom, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det tacktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, egnade att åstadkomma större

skyndsamhet, än nu råder, beträffande för brott häktade personers inställande för domstol.

Till stöd för berörda förslag har justitieombudsmannen anfört:

»Den som här i riket häktas för brott åtnjuter icke den i andra länders lagar stadgade förmånen att nästan omedelbart efter häktningen inställas för en domare, som eger magt att, i händelse häktningen befinnes vara olaglig, genast försätta den häktade på fri fot. Regeln är hos oss, att någon pröfning af häktningsåtgärdens laglighet ej förekommer förr än vid den ransakning, som vederbörande domstol håller med den häktade, och denna ransakning företages ofta först sedan två till tre veckor och under stundom ännu längre tid förflutit från häktningstillfället. Man skulle vid sådant förhållande till äfventyrs vilja antaga, att det är väl sörjdt därför, att obefogade häktningar ej kunna förekomma. Men ett sådant antagande saknar stöd i verkligheten. Häktningen verkställes vanligen af åklagaren i det genom häktningen eller dessförrinnan anställda åtalet, d. v. s. af den häktades motpart i rättegången, och de omständigheter, under hvilka åklagaren har att ingå i den grannliga pröfningen, om laga skäl till häktning kunna anses föreligga eller icke, äro ej sällan synnerligen brydsamma. De nödiga sakuppgifterna äro ofta ofullständiga och sväfvande, likasom ock brottets karakter understundom är svår att fastställa. Ofta erfordras mycken takt för att i det föreliggande fallet rätt kunna afgöra de för pröfningen viktiga spörsmålen, om den misstänkte kan anses hafva stadigt hemvist eller yrke, samt om det skäligen kan befaras, att han, på fri fot lemnad, afviker. Och under det åklagaren, kanske utsatt för påverkan af en förorättad målsegare eller af en folkmening i orten, söker att för sig klargöra förenämnda och andra vid pröfningen uppkommande frågor, saknar han vanligen tillfälle till rådplägnings med andra samt mången gång rådtrum till ett lugnt öfvervägande. Då härtill kommer, att åklagaren i vanliga fall saknar större juridiska insigter samt ej sällan är en ung och oerfaren man, lär det ej kunna undvikas, att misstag i ifrågavarande hänseende understundom begås.

Det måste därför vara af synnerlig vikt, att domstolen så snart som möjligt sättes i tillfälle att pröfva häktningsåtgärdens laglighet. Förhållandena kunna för öfrigt vara sådana, att häktningen väl kan anses hafva varit med skäl företagen, men domstolen i allt fall med hänsyn till det förändrade skick, hvari saken för domstolen föreligger, finner skäl att lösgifva den häktade. Äfven med hänsyn till sådana fall är det uppenbar-

ligen angeläget, att häktade personer skyndsammast inställas för domstol. Såsom regel gäller härutinnan för närvarande, att vederbörande genast går i författning derom, att underrättelse om häktningen meddelas domstolen. I Stockholm och andra städer, der poliskammare finnes, är emellertid anstånd med remissen till domstol i gällande författningar uttryckligen medgifvet. Sålunda är i 4 § af instruktionen för polismästaren i Stockholm den 20 maj 1868 stadgadt, att det åligger polismästaren att, der någon blifvit för brott i häkte inmanad, ofördröjligen och, der ej omständligare förberedande undersökning eller närmare utredning i särskilda fall är af nöden, inom 24 timmar efter det rapport i målet polismästaren tillhanda-kommit, för ransakning vid vederbörlig domstol öfverlemna angifvelse-skriften med tillhörande handlingar, hvarjemte i ett följande moment af samma § meddelats den föreskrift, att förberedande polisundersökning icke må uppehållas längre än som oundgängligen nödigt är. Hvad sålunda är stadgadt för Stockholm återfinnes i författningarna angående polisväsendet i andra städer. — Vidkommande den tid, inom hvilken domstolen skall, sedan underrättelse om häktningen ingått, anställa ransakning med den häktade, äro bestämmelser gifna i förordningen den 10 april 1810, hvori stadgas, att ransakning öfver häktad person, som inför stadsdomstol ställes för rätta, bör företagas sist inom åtta dagar från den dag, då arresteringen med orsaken dertill blifvit hos domaren behörigen anmäld, så framt den häktade till staden ankommit, samt att domaren på landet bör hålla ransakning med häktade personer inom tre veckor, efter det domaren fått underrättelse om häktningen.

Man synes på goda grunder kunna ifrågasätta, att sådana ändringar i ofvanberörda nu gällande föreskrifter måtte vidtagas, att större skyndsamhet i ifrågavarande hänseende vinnes, än som för närvarande eger rum. Förslag i sådant syfte framställes af Kongl. Maj:t vid 1886 års riksdag, då proposition för Riksdagen framlades med ett större förslag till lag angående vissa delar af rättegången i brottmål. Enligt detta förslag, som omfattade frågorna om den förberedande undersökningen, häktning m. m., skulle längre anstånd med hänskjutandet till domstol af mål angående häktad person ej få meddelas än fjorton dagar, räknade från den dag, då den häktade ankommit till ransakningshäktet, och skulle ransakningen börjas i stad inom tre dagar och å landet inom tio dagar, efter det hos rätten eller domaren anmälts, att målet hänskjutits till domstol. Dock skulle det ankomma på Konungen att, derest med hänsyn till särskilda förhållanden i någon ort å landet hinder mötte att der börja ransakningen

inom den stadgade tiden, bestämma en tid af högst tre veckor, inom hvilken ransakning å sådan ort skulle börjas. Lagförslaget blef antaget af Första Kammaren med vissa obetydliga förändringar, hvilka ej berörde innehållet af de här ofvan upptagna bestämmelser, men afslogs af Andra Kammaren. I en i lagutskottet fränställd reservation hade yrkats, att den tid, inom hvilken ransakning på landet senast skulle börjas, måtte bestämmas till femton i stället för tio dagar, efter det behörig anmälan till domaren inkommit om målets hänskjutande till domstolen.

Det måste anses såsom en högst betänklig brist i gällande lagstiftning, att, på sätt ofvan omförmäls, viktiga inskränkningar i den personliga friheten stadgats i den för polismästaren i Stockholm gällande instruktion och andra polisförordningar, utan att allmän lag ens med hänsyn till de hufvudsakliga grunderna reglerat nämnda inskränkningar. Det torde därför vara angeläget, att den rätt, som i administrativa författningar tillerkänts polismyndighet att låta anstå med hänskjutandet till domstol af mål angående häktad person, varder genom allmän lag närmare bestämd. Och dervid torde det tillika, enligt hvad erfarenheten gifvit vid handen, vara af vikt, att det nu i polisförfattningarne förekommande ganska tänjbara uttrycket, att remissen till domstol skall ske ofördröjligen, i den allmänna lagen ersättes med en föreskrift om ett bestämdt antal dagar, hvarutöfver remissen ej får fördröjas. Följden af det sväfvande stadgandet om ofördröjlig remiss har nemligen, så vidt Stockholm angår, blifvit, att polismyndigheten under stundom ända till fem eller sex veckor och någon gång ännu längre låter anstå med remissen till domstol. Från de hit insända fängförteckningarne har jag antecknat, att *under år 1898 polisundersökningarne i Stockholm rückt 54 dagar angående två, 70 dagar angående en samt 74 dagar angående två häktade personer.* Å andra sidan torde den ordinarie tiden för dessa polisundersökningar i hufvudstaden i allmänhet ej uppgå till mera än några få dagar eller någon vecka.

Under den tid dessa undersökningar pågå är den häktade betagen all möjlighet att, derest han till äfventyrs skulle blifvit utan tillräckliga skäl häktad, göra sin klagan hörd hos någon myndighet. Ett i sådant hänseende belysande exempel kan hemtas från två genom klagomål hos mig under åren 1898 och 1899 anhängiggjorda ärenden. Två personer blefvo här i staden den 18 maj 1898 häktade såsom misstänkte för bedrägligt förfarande. Polisundersökningen pågick ända till den 11 juni, då polisrapporten föredrogs i poliskammaren, som nämnde dag lösgaf de båda misstänkte personerna, hvilka sålunda varit häktade under 24 dagar utan

någon möjlighet att under denna långa tid få pröfningen af häktnings-åtgärdens laglighet hänskjuten till någon domare. Den ene af de häktade hade besvärat sig öfver häktningen i Svea hofrätt, men samma den 11 juni, då fångenskapen slutade, ankom till fängelset hofrättens utslag af innehåll, att hofrätten ej kunde ingå i pröfning af saken. Båda nämnde personer begärde sedan hos mig åtal mot polismyndigheten, men på grunder, som finnas anförda i de i dessa ärenden meddelade resolutioner, ansåg jag ej tillräckliga skäl härtill föreligga. Öfvervägande voro emellertid skälen därför, att ifrågavarande häktningar ej bort ega rum.

I detta sammanhang bör ej lemnas oanmärkt, att om en grundlig polisundersökning sålunda någon gång kan vara menlig för den häktade, torde en sådan undersökning å andra sidan ofta vara till stor fördel för den häktade, i det att ransakningen vid domstolen, med anledning af förundersökningens fullständighet, kan väsentligen förkortas. I den personliga frihetens intresse torde dock en bestämd tid böra stadgas, utöfver hvilken förundersökningen ej får utsträckas. Det är nemligen viktigare, att ett fåtal olagliga häktningar snarast möjligt upphävas, än att åtskilliga lagligen häktade personer komma i åtnjutande af en förkortning i ransakningstiden.

Vidkommande den tid, som lämpligen kunde stadgas såsom den längsta, under hvilken vederbörande skulle ega att låta anstå med remissen till domstol, borde en längre tid än fjorton dagar i sådant hänseende ej i något fall medgifvas. Det synes emellertid vara allenast i ett fåtal större städer, som något behof af ett stadgande om rätt till sådant anstånd hitills yppats. Att stadga sådan rättighet för polismyndigheten eller åklagaremagten i städerna i allmänhet torde därför ej vara lämpligt. Och hvad särskildt förhållandena på landsbygden angår, lærer der något behof i ifrågavarande hänseende ej förefinnas. Tvärtom synes det, till förekommande af obehörigt dröjsmål, böra uttryckligen stadgas, att den, som häktat person, som skall ransakas vid häradsrätt, bör senast dagen efter häktningen gå i författning derom, att vederbörande domare underrättas om häktningen, och torde tillika böra föreskrifvas, att underrättelsen skall meddelas domaren direkt och icke, såsom på vissa orter varit och kanske ännu är öffligt, genom länsstyrelsen såsom mellanhand. Dylika föreskrifter torde äfven böra gifvas beträffande städerna.

Skulle tiden, inom hvilken förundersökningen i hvarje fall måste vara fulländad, genom lag fastställas till fjorton dagar, skulle, så vidt jag har mig bekant, brytning med gällande praxis ej behöfva ske annorstädes än i

Stockholm, der vederbörande mera, än nu är fallet, finge vid domstolen komplettera hvad som ej medhunnits vid förundersökningen. Hvarken i Göteborg, Malmö eller Norrköping förekomma de långvariga förundersökningar, som beträffande de vidlyftigare målen i hufvudstaden anses nödvändiga.

Enligt 1886 års förberörda lagförslag skulle vid förundersökningarna göras allenast minnesanteckningar, men ej föras fullständigt protokoll. Kunde en dylik sed utbilda sig, skulle derigenom åtminstone i någon mån dröjsmål vid förundersökningarna förekommas. En sådan ordning skulle ock i ett visst annat hänseende vara till fördel för rättsskipningen. Det är ju för närvarande vanligt, icke blott i Stockholm och andra städer utan äfven på landet, att i förhørsprotokollen de inför polismyndigheten eller åklagaren afgifna vittnesberättelserna äro ganska utförligt refererade. Lika vanligt är, att i underrätternas protokoll vittnesmålen äro sålunda upptagna, att det heter, att vittnet vitsordade hvad han vid polisförhöret berättat med tillägg att etc., eller med den ändring att etc. Domaren har naturligtvis måst förvissa sig om riktigheten af den uppfattning af vittnesmålet, som sålunda kommer till synes i protokollet, i hvilket hänseende dock större eller mindre noggrannhet kan användas. Huru härvid än må förfaras, så kvarstår alltid den faran, att de ordalag, som begagnats i förhørsprotokollet och vanligen ju äro affattade af den tilltalades motpart, komma att oförändrade öfverföras från förhørsprotokollet till rättens protokoll, ehuru uttryckssätten till äfventyrs ej äro alldeles träffande och antagligen skulle blifvit i viss mån förändrade, om det varit domaren som i första hand i skrift affattat vittnesmålet. Om målet sedan varder föredraget i högre rätt, kan det hända, att det ej är vittnesmålet i sin ursprungliga sanning, utan vittnesmålet oafsigtligen i viss mån färglagdt eller eljest felaktigt, som lägges till grund för domslutet. Mycket kan ju understundom bero på ordalag och uttryck. Det måste därför vara af den allra största vikt, att det är den opartiske domaren, som i allo författar protokollen i brottmål och dervid väljer uttryckssätten, och det är en säker vinst för lagskipningen, om domaren vid vittnesmålen affattande i skrift ej har annat material att tillgå än vittnenas muntliga berättelser.

Sedan anmälan om häktningen till vederbörande inkommit, skall, såsom ofvan nämnts, i stad ransakning hållas inom åtta dagar derefter. Att denna tid utan olägenhet skulle kunna nedsättas till tre eller fyra dagar, torde vara uppenbart.

Hvad vidare angår den för landet meddelade föreskriften, att ransak-

ning derstädes skall hållas inom tre veckor, efter det underrättelse om häktningen ingått, synes det icke vara oskäligt att nu påyrka en efter nutida förhållanden afpassad ändring i nämnda, 90 år gamla föreskrift.

Jag har trott det vara af intresse att få utredt, i hvilken utsträckning det inträffar, att för brott häktade personer af häradsrätterna vid första ransakningstillfället lösgifvas, och har därför låtit, med ledning af de hit insända fångförteckningarna för åren 1896—98, göra en undersökning i berörda hänseende. Af denna undersökning framgår, att *häradsrätterna vid första ransakningen lösgåfvo 266 häktade personer år 1896, 246 år 1897 och 307 år 1898*. Med de härstädes tillgängliga hjälpmedel har ej kunnat utredas, huru lång tid i förevarande fall vid frigifningen förflutit från den dag, då domhufvanden erhöll underrättelse om häktningen. Ej heller har det kunnat fullständigt utredas, huru lång tid i berörda fall förflutit från häktningen till frigifningen, men kan emellertid af undersökningen derutinnan inhemtas, bland annat, att minst 21 procent af ofvanbemälte år 1896 lösgifne personer, minst 17 procent af de år 1897 lösgifne samt minst 22 procent af de år 1898 lösgifne vid frigifvandet varit häktade tre veckor eller derutöfver. Och härröra ofväntade fall, i hvilka häktningen räckt tre veckor eller mera, allenast till en mindre del från rikets nordliga provinser, i motsats till hvad man möjligen kunnat vänta.

Såsom regel borde kunna stadgas, att häradsrätten inom tio dagar, efter det underrättelse om häktningen till domhufvanden ingått, skall företaga ransakning med den häktade. Dock torde med hänsyn till de olägenheter, som, i synnerhet på vissa orter, skulle uppstå för häradshöfdingarne genom allt för ofta påkommande brottmålsransakningar, kunna föreskrifvas, att, derest häradshöfdingen mottager underrättelse om häktningen å sådan tid, att inom fjorton dagar derefter skall antingen på grund af lag eller enligt eljest träffad bestämmelse å ransakningsstället hållas ting eller tingsammanträde, ransakningen må utsättas att hållas samtidigt dermed. Genom en sådan anordning skulle den förmån tillika vinnas, att statsverket besparades dryga utgifter för extra sammanträden.

Att för vissa orter bör kunna i förevarande hänseende medgifvas ännu längre tid än tio eller fjorton dagar, synes otvifvelaktigt.

Skulle en författning i det nu omhandlade ämnet varda utfärdad, kunde deri lämpligen inrymmas bestämmelser äfven om den tid, inom hvilken underrätt bör fortsätta ransakning med häktad person, derest icke särskilda omständigheter påkalla längre uppskof. Härom saknas stadganden för närvarande.»

Den andra af ifrågavarande framställningar, hvilken afgifvits inom Andra Kammaren af herr *Staaß* uti motion n:o 111, har delvis samma syfte som justitieombudsmannens här ofvan intagna. Sålunda anför herr *Staaß*:

»Bland de egenskaper, som må räknas till den svenska lagstiftningens mera förnämliga i fråga om personer, hvilka häktats såsom misstänkta för brott, framstår försöket att sätta åtminstone några gränser för den tid, under hvilken häktningstillståndet får fortvara. Detta försök har funnit sitt uttryck i 19 § 15 punkten af kongl. förordningen om strafflagens införande den 16 februari 1864, hvilken såsom regelbindande för frågan, inom hvad tid häktad person skall inställas vid den rätt, som har att ransaka om brottet hvarför häktningen skett, hänvisar till särskildt stadgande. Detta stadgande återfinnes i sin ordning i kongl. förordningen den 10 april 1810 och innefattar den hufvudregel för stadsdomstol, att ransakning med häktad person skall företagas sist inom åtta dagar från den dag, då arresteringen med orsaken dertill blifvit hos domaren behörigen anmäld, så framt den häktade till staden ankommit, och i fråga om landtdomstol, att ransakning med häktad person skall företagas inom tre veckor från det domaren fått underrättelse om målet.

I rättsskipningen har den sålunda uttalade regeln ansetts normerande äfven i fråga om fortsättning af påbörjad ransakning sålunda, att ransakning med häktad person i stad i allmänhet ej får uppskjutas mera än åtta dagar och på landet ej mera än tre veckor.

Det kan svårigen betviflas, att både 1810 och 1864 års lagstiftare genom dessa bestämmelser trodde sig hafva skänkt den häktade fulla garantier för att inom viss tid ovilkorligen blifva stäld inför domstol. Det synes mig således knappt på allvar kunna ifrågasättas, att för dessa lagstiftares föreställning framträdte den möjlighet, som numera i flera fall blifvit en verklighet, nemligen att en häktad person i veckor, ja, månader fått vänta, innan han stälts inför domstol. Mot förordningens ordalag strider emellertid ej en sådan möjlighet, då nemligen utgångspunkten för de åtta dagar, respektive tre veckor, inom hvilka ransakning skall börjas, räknas icke från sjelfva häktandet utan från den tid, då underrättelse kommit vederbörande domstol till handa.

Här är utan tvifvel en lucka, som undgått lagstiftarne, ty det synes otänkbart, att de skulle hafva ansett nödigt att kringgärda den tilltalades frihet gent emot domarens godtycke, men icke gent emot åklagaremyndigheternas. Och då man frågar, huru det var möjligt att förbise, att den tilltalade lika väl kunde behöfva sig till skydd en bestämd tidsgräns stadgad,

inom hvilken hans mål måste anmälas för domstolen, som en sådan gräns, inom hvilken hans mål efter anmälan måste företagas, kan förklaringen dertill, så vidt jag förstår, ej blifva annan än den, att det hvarken föll 1810 eller 1864 års lagstiftare in, att ett dröjsmål med denna anmälan skulle kunna förestafvas af ett förnuftigt motiv, utan att de ansågo för utan vidare gifvet, att en häktad person genast skulle öfverlemnas till domstol, så att ett uppskof derutinnan vore likställt med tjenstefel. Denna uppfattning låter, hvad angår tidpunkten 1810, fullt förklara sig deraf, att då helt visst ännu ej någon afvikelse skett från den gamla i 1734 års lag herskande grundsatsen, att domstolen i fråga om undersökningen rörande ett begånget brott är ensamt agerande, så att denna undersökning från första stund bör ligga i dess hand helt och hållet.

Väl är det sannolikt, att denna uppfattning år 1864 fått maka åt sig så till vida, att i åtskilliga mål en förberedande undersökning hölls af åklagare- eller polismyndighet. Men förmodligen hade ej något särskildt fall kommit att fästa uppmärksamheten på den egendomliga ställning, i hvilken en häktad person, hvars mål icke anmälts för domstolen, befinner sig. Eljest låter det sig svårligen tänkas, att man år 1864 skulle åtnöjt sig med att blott upprätthålla 1810 års förordning i gällande kraft.

Det närvarande förhållandet gestaltar sig nu sålunda. Vid landtdomstolarne torde i allmänhet anmälan om häktad person ske utan tidsutdrägt genom remiss, som afgår ofördröjligen efter det den häktade ankommit till häktet. Antagligen är förhållandet enahanda i de mindre städerna. Men i de större städerna, der å ena sidan anhopningen af mål gör det synbarligen önskvärdt, att målet icke inkommer till domstolen i alldeles oförberedt skick, och å andra sidan utvecklingen af polisväsendet och det egendomliga och ej fullt lyckliga nära samband, hvari polismyndigheten kommit att stå till åklagaremagten, gör en viss förundersökning möjlig, har sådan öfvergått nästan till regel.

Hvad är nu den persons rättsliga ställning, hvilken friheten på detta sätt beröfvats?

Jo, han är i sjelfva verket rent af på nåd och onåd öfverlemnad till åklagaren och polismyndigheterna.

För det första finnes, såsom jag framhållit, ingen viss tid föreskrifven, inom hvilken han ovilkorligen skall ställas för domstol, utan åklagare- respektive polis-myndigheterna kunna efter sin uppfattning om den större eller mindre nödvändigheten af en längre och allsidigare förundersökning,

och allt efter som dessa myndigheter sjelfva äro mer eller mindre upptagna med andra mål och ärenden, qvarhålla honom längre eller kortare tid.

icke nog med det. Den sålunda qvarhållne saknar hvarje lagligt rättsmedel emot häktningen, så länge han icke är stäld inför domstol. Han kan sålunda (på sätt ett färskt exempel visar) icke vinna öfverdomstols pröfning af häktningsens berättigande.

Han är med andra ord, så länge åklagare- respektive polis-myndigheten behagar qvarhålla honom, i sjelfva verket rättslös — och det i afseende å en af de viktigaste mänskliga grundrättigheterna, rätten till personlig frihet.

Då detta förhållande i sin nakenhet framträdde uti ett af mig förut antydt rättsfall, väckte det också, efter hvad jag erfor, en utomordentlig uppmärksamhet i alla intresserade kretsar.

Det är klart, att här en fullständig abnormitet föreligger. Att skydda medborgerliga rättigheter mot domstolar, som likväl kunna presumeras vara mera måna om att opåmint bevara dem, men lemna dem ovärnade gent emot myndigheter, utrustade med långt mindre förutsättningar i den rigtningen, är ju absurd.

Vid fråga om en förändring i syfte att bättre skydda den häktade, kunde nu ifrågasättas antingen att en bestämd tid stadgades, inom hvilken häktning skall för domstol anmälas, hvarefter då domstolens skyldighet enligt 1810 års förordning att hålla ransakning vidtager, eller att införa laglig möjlighet för den häktade att få häktningen pröfvad (antingen af särskild häktningsdomare, af underrätt eller öfverrätt), eller slutligen att kombinera dessa begge garantier.

I den proposition med förslag till lag angående vissa delar af rättegången i brottmål, som konungen vid 1886 års riksdag framlade, har frågan uppmärksamrats genom ett förslag i förstnämnda rigtning, då det i 3 kap. 16 § heter:

»Så snart anmälan om den häktades ankomst till ransakningshäktet blifvit gjord, skall Konungens befallningshafvande eller polismyndigheten, derest den häktade ej försättes på fri fot, hänskjuta målet till handläggning vid domstol och derom underrätta rätten eller domaren för utsättande af tid för ransakningen.

Begär åklagare att med målets hänskjutande till domstol må anstå för anställande af ytterligare efterforskningar, eger Konungens befallningshafvande eller polismyndigheten att, så framt giltigt skäl dertill förekommer, meddela det anstånd med målets hänskjutande till domstol, som finnes nödigt, dock ej för längre tid än fjorton dagar, räknade från den,

då den häktade ankommit till ransakningshäktet. Ej må anstånd beviljas, utan att den häktade blifvit öfver åklagarens begäran hörd.

Efter utgången af anståndstiden eller förut, om ändamålet med anståndet tidigare anmäles vara vunnet, skall målet genast hänskjutas till domstol.»

I sjelfva verket synes också gifvetvis en dylik tidsbegränsning vara den jemförelsevis enklaste utvägen att fylla luckan. Införandet af särskilda häktningsdomare är ju en rätt betydande förändring, och anförandet af besvär i öfverrätt öfver häktningsåtgärden har knappast direkta analogier i lagstiftningen i öfrigt och torde i många fall knappast vara synnerligen effektivt.

Då den närmare utredningen och formuleringen af ett lagförslag i ärendet torde böra öfverlemnas till regeringen, skall jag emellertid inskränka mig till att hemställa om en skrifvelse till Kongl. Maj:t.

Sedan förestående motivering redan var skriven, erhöll jag justitieombudsmannens berättelse, deri ämnet är behandladt och framställning gjorts till Riksdagen om en skrifvelse till Kongl. Maj:t.

Då emellertid syftet med justitieombudsmannens framställning sträcker sig utöfver det i min motion framhållna, men ett par af de synpunkter, jag tillåter mig betona, äro något annorlunda utvecklade i min motion än i nyssnämnda framställning, vill jag icke underlåta att fullfölja motionen, då den ju i någon mån kan tjena att stödja uppfattningen, att något i saken bör åtgöras.

På grund af hvad jag anført, får jag vördsamt föreslå, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t tacktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lag angående viss tid, inom hvilken anmälan, att någon blifvit såsom misstänkt för brott häktad, skall göras till vederbörlig domstol.»

Den tredje framställningen slutligen, som i detta utlåtande kommer att blifva föremål för behandling, har äfven afgifvits af herr *Staaff* uti en inom Andra Kammaren väckt motion n:o 112 af följande lydelse:

»Vid 1897 års riksdag tillät jag mig väcka en motion af följande lydelse:

»Bland de tvångsmedel, hvilka samhället understundom finner sig nödsakadt att använda emot för brott misstänkta personer, är utan tvifvel häktningen det, som djupast ingriper i individens intressen. Ty häktningen beröfvar ju, så länge den varar, den tilltalade fullständigt

hans personliga frihet, upphäfver härigenom i de flesta fall möjligheten för den häktade att fortsätta utöfvandet af sitt yrke eller sin verksamhet och afbryter med ett slag hans familjelif och allt umgänge med andra menniskor.

Det måste då vara af högsta vikt, att lagstiftningen i fråga om häktningsinstitutet vidtager alla de försigtighetsmått, som kunna tjena att i möjligaste mån förebygga obehörig häktning och att, der häktning skett, häfva dess skadliga följder.

Detta senare har man i de fall, då den häktade sedermera befunnits oskyldig, sökt vinna genom att bereda möjlighet för denne att erhålla ersättning af allmänna medel.

Men det finnes en annan sida af saken. Då den häktade verkligen fälles till det brott, för hvilket han åtalats, kan han hafva suttit häktad understundom i ganska lång tid. Redan ransakningen i underdomstolen kan ju kräfva flera månader, ja, understundom hela året och mera. Och om han sedan finner skäl besvära sig i högre rätter, kan häktningstiden utsträckas ännu mycket längre.

Härvid uppstår nu frågan: bör det lidande, som den tilltalade sålunda utstått, alls icke räknas honom till godo? Bör straffet slutligen utmätas alldeles oberoende af om den tilltalade kanske först vid sista slutet af ransakningen häktats, eller om han suttit häktad i månader, i halfva eller hela år?

På dessa spörsmål hafva olika länders strafflagstifningar gifvit olika svar.

Medan exempelvis det tyska rikets strafflag stadgar, att den tid, en person suttit häktad under undersökningen om brottet, vid domens fällande kan helt eller delvis afräknas på det ådömda straffet, och den norska strafflagen bestämmer, att om den tilltalade varit underkastad ransakningsfängelset, som icke föranledts af hans förhållande under rättsproceduren, bör fängelsetiden helt eller delvis afdragas å det straff han förskylt, så att detta till och med kan anses helt och hållet uttjent med ransakningsfängelset, saknar vår lagstiftning alla stadganden i nu ifrågavarande riktning.

Emellertid skall det ej förnekas, att någon hänsyn äfven hos oss vid straffets slutliga utmätande understundom torde tagas till häktningstidens längd. Vål kan det icke med domstolarnes egna yttranden bestyrkas, att så är fallet, då de kriminella utslagen hos oss ju tyvärr nästan alltid sakna hvarje tillstymmelse till särskild motivering i fråga

om straffets utnätande. Men genom enskilda meddelanden från domstolarne vunnne erfarenhet gifver dock vid handen, att äfven utståndet ransakningshäkte någon gång tör betraktas som »förmildrande omständighet».

Man lærer emellertid icke misstaga sig, om man betecknar såsom sällsynta undantag de fall, i hvilka ens något afseende fästes vid att den tilltalade varit underkastad häktning. Att häktningstiden aldrig ens tillnärmelsevis tillgodoräknas den tilltalade i den utsträckning, som detta kan ske uti de länder, der lagstiftningen uttryckligen medgifvit eller föreskrifvit sådant tillgodoräkande, är höjdt öfver tvifvel, likasom det ju är gifvet, att straffet i brist på sådan lagstiftning aldrig kan helt och hållet bortfalla till följd af utståndet ransakningsfängelse.

Det synes mig vara en uppenbar brist, att vår lag ej har någon bestämmelse i nu antydd rigtning.

Om en person exempelvis häktas såsom misstänkt för ett svårt miss-handelsbrott, men utredningen sedan leder till det resultat, att brottet får försonas med böter, vill det förefalla mycket rimligt, om det långt svårare lidande, som han redan på förhand utstått såsom blott misstänkt för brottet, finge tillgodoräknas honom vid utnätande af det till graden mindre lidande, hvilket han genom slutlig dom förklaras rätteligen hafva förskylt. Har en person suttit häktad i t. ex. sex veckor för ett brott, hvilket slutligen befinnes hafva förskylt ett bötesstraff af 100 kronor, tager det sig onekligen mera ut som ett formalistiskt rätthafveri än såsom verklig rättvisa, att samhället utkräver det sålunda ådömda straffet af honom.

Och om en häktad person vill begagna sig af statens egna anordningar för rättvisans rigtiga skipande genom att från den lägre och enligt statens egen medvetna afsigt mindre väl utrustade domstolen hänvända sig till den högre och presuntivt bättre utrustade rätten, icke bör väl detta, äfven om det misslyckas eller blott lyckas till viss del, utsätta honom för ett oproportionerligt större lidande, än om han stannat vid första domstolens utslag.

Det är ganska visst, att mången sak, som väl förtjenat att dragas inför högre domstols pröfning, fått stanna vid det första afgörandet af det skäl, att den dömde funnit det klokare att godtaga ett visst enligt hans mening ej förskylt straff än att söka vinna befrielse eller ned-sättning i straffet med risk af en oviss förlängning i häktningstiden, och det behöfver icke påpekas, att det för en lagstiftning, som hvilat

på instanssystemet, är en synnerligen viktig sak, att icke den dömde kan afskräckas från att i fall, då sådant verkligen vore skäligt, påkalla högre rätts pröfning.

Då emellertid ämnet fordrar en utredning, som bäst torde öfverlätas åt Kongl. Maj:t, tillåter jag mig vördsamt föreslå,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t tacktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i den nuvarande strafflagstiftningen, att den tid, hvarunder en för brott tilltalad person suttit häktad, kan komma att tillgodoräknas honom vid utnätande af det straff, hvartill han kan blifva dömd.»

Lagutskottet yttrade sig rörande denna motion sålunda:

»Lagutskottet kan icke dela motionärens åsigt om behovet och lämpligheten af den utaf honom förordade lagändring.

Först och främst är det från principiell synpunkt betänkligt att tillmäta häktning betydelse af straff. Häktningsåtgärden har nemligen helt annat syfte än straffet; under det detta sistnämnda afser att utöfva inverkan på en brottslig vilja och således bör anordnas på ett för detta ändamåls befrämjande lämpligt sätt, är häktningen en säkerhetsåtgärd, som vidtages för att förebygga brottslingens afvikande och för att hindra honom undanrödja förefintlig bevisning.

Att häktningen medför obehag för den deraf träffas, kan visserligen ej förnekas, men detta förhållande bör ej undanskymma den väsentliga olikheten mellan densamma och straffet.

Med hänsyn härtill kan det därför, enligt utskottets mening, ej ifrågasättas, att häktningstiden för normala fall skulle frånräknas strafftiden. Är häktningstiden alltså ej längre än densamma för lagskipningens utöfvande måste vara, finnes ej något skäl att låta densamma i strafftiden ingå.

Att märka är också, att häktningstidens längd i de flesta fall beror på den häktades eget åtgörande.

Derest en häktad, såsom skyldig till det brott, hvarför han åtalats, redan vid första rättegångstillfället erkänner förbrytelsen, blir processen således i regel kort. Utslag afkunnas oftast vid första rättegångstillfället, och om den häktade sedermera, efter att i fängelset hafva haft den föreskrifna, två dagar långa betänketiden, förklarar sig nöjd med domen, får han omedelbart börja aftjena sitt straff.

För den händelse åter den häktade till en början nekar och först vid ett senare rättegångstillfälle erkänner eller blir öfvertygad om brottet,

har han sjelf förorsakat förlängningen af rättegången och bör icke få tillgodoräkna sig häktningstiden.

Understundom kan det emellertid inträffa, att utslag icke genast afkunnas, oaktadt den häktade erkänner. Åklagaren kan nemligen begära uppskof för att blifva i tillfälle att genom vittnens afhörande eller på annat sätt skaffa utredning rörande de omständigheter, som kunna vara af betydelse för ett rätt bedömande af brottet.

I detta fall skulle det ju kunna anses billigt, att den förlängning af häktningstiden, som här af blifver en följd, tillgodoräknas den häktade vid straffets utmätande. Så torde ock i allmänhet blifva fallet. Domstolarne torde nemligen i sådant fall alltid taga hänsyn till den tid en person sålunda utan sitt förvållande suttit häktad. För denna händelse är alltså en bestämmelse i motionens syfte obehöflig.

Så är ock förhållandet i de fall, att häktningstidens förlängning är beroende på besvärs anförande mot utslag, hvarigenom den häktade blifvit till straff dömd.

Äro besvären befogade, torde nemligen öfverdomstolen vid straffets bestämmande taga hänsyn till den tid, som den tilltalade på grund af besvären får i häktet qvarblifva, och det synes ej vara skäl att för andra fall vidtaga en lagändring, som komme att uppmuntra till besvärs anförande, afven der berättigad anledning dertill saknas.

Utskottet kan sålunda ej tillstyrka bifall till motionärens förslag utan hemställer,

att herr Staafts ifrågavarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.»

Mot den af utskottet sålunda förda argumentationen anförde jag vid ärendets behandling i Andra Kammaren i hufvudsak följande:

»Om jag nu vidare ser på första punkten af utlåtandet, så är det klart, att jag är ense med utskottet derom, att häktningsåtgärden och straffet äro principiellt skilda, så till vida att häktningen har till syfte att försäkra sig om den tilltalades person, medan straffet deremot, såsom utskottet säger, har till ändamål att rätta en brottslig vilja. Men derifrån och till den slutsats, som utskottet dragit, nemligen att det skulle vara otänkbart att inräkna häktningstiden i straffet, är ett långt språng. Ty klart är, att i fråga om afräkningen är det alldeles icke fråga om hvad *systemålet* varit, utan frågan är, huruvida *beskaffenheten* af det ena och det andra tillståndet är lika. Om denna beskaffenhet och verkan är lika, så är det svårt att förstå, hvarför systemålets olikhet skulle omöjliggöra

en afräkning af häktningstiden från strafftiden. Och det är ju väl bekant, att det förhåller sig icke så, att häktningstillståndet är väsentligen olik straffstillståndet, utan snarare så, att det är väsentligen likt med det enkla fängelset, ehuru det skiljer sig från straffarbetet derigenom, att det icke är förenadt med tvång till förelagdt arbete. Derfor hafva också de utländska lagstiftningar, som behjertat denna synpunkt, i allmänhet jemnställt häktningen med enkelt fängelse, men uppskattat straffarbets- eller tukthustiden så, att en dags straffarbete motsvarar två dagars häktning.

Går jag nu till nästa punkt i utskottets resonnement, der det heter: »Att märka är också, att häktningstidens längd i de flesta fall beror på den häktades eget åtgörande», skall jag något skärskåda de olika fall, utskottet der upptager, och vill då fästa mig vid första fallet, der utskottet säger, att »derest en häktad, såsom skyldig till brott, hvarför han åtalats, redan vid första rättegångstillfället erkänner förbrytelsen, blir processen således i regel kort. Utslag afkunnas oftast vid första rättegångstillfället, och om den häktade sedermera, efter att i fängelset hafva haft den föreskrifna, två dagar långa betänketiden, förklarar sig nöjd med domen, får han omedelbart börja aftjena sitt straff.» Här slutar utskottet, men jag antager väl, att utskottet menat att säga, att vid sådana fall kan det således ej anmärkas någonting, då den dömde nemligen genast får börja sitt straff, så att han icke varit utsatt för något öfverskott i lidande. Detta är väl utskottets mening; jag får väl lof att på det sätt komplettera hvad som står här i betänkanDET. Men om utskottet har menat detta, så vill jag påpeka, att naturligtvis har dock häktningen i allmänhet fortfarit *någon* tid, innan det första ransakningstillfället inträffar. Vi veta ju, att det första skedet af häktningstiden, nemligen det som förflyter från den tilltalades gripande och tills målet remitteras till domstol, är icke bestämdt till tiden; det finnes icke några bestämmelser angående tiden för polisundersökningen, utan den kan fortgå huru länge som helst. Den fortvarar väl — lyckligtvis — i vanliga fall icke allt för länge, men det saknas dock icke exempel på att den fortfarit i veckotal. Om jag derefter går till det andra skedet af häktningstiden, nemligen från remissen till domstolen och till dess domstolsransakningen börjar, så är denna genom lag begränsad till tre veckor på landet och åtta dagar i stad, men det kan dock på landet draga två à tre veckor, och en häktad person, som bekänner vid första ransakningstillfället, kan således mycket väl hafva suttit häktad i tre eller fyra veckor. Jag inser därför icke, hvarför det skulle

vara omöjligt att afräkna denna tid, lika väl som utskottet i en senare punkt förklarar, att det skulle vara billigt att eljest afräkna den förlängning i häktningstiden, som icke beror på den häktade själf.

Utskottet säger vidare: »För den händelse åter den häktade till en början nekar och först vid ett senare rättegångstillfälle erkänner eller blir öfvertygad om brottet, har han själf förorsakat förlängningen af rättegången och bör icke få tillgodoräkna sig häktningstiden.»

Detta resonnement är enligt mitt förmenande icke gifvetvis riktigt. Det är väl riktigt, att ett nekande kan komma att tillräknas den tilltalade såsom en försvårande omständighet vid straffets utmätande, men det är också på det sättet, som detta helst bör tillräknas honom, och har hans nekande redan beaktats såsom en försvårande omständighet, då blir det i full öfverensstämmelse med öfriga fall att äfven i sådan händelse afdraga den utståndna häktningstiden. Den hemställda motionen går ut på afser ju för öfrigt ingalunda att vinna ett stadgande om *ovillkorlig* afräkning.

Utskottet säger ytterligare: »Understundom kan det emellertid inträffa att utslag icke genast afkunnas, oaktadt den häktade erkänner»; och utskottet medgifver, att i detta fall skulle det ju kunna anses billigt, att den förlängning af häktningstiden, som häraf blifver en följd, tillgodoräknas den häktade vid straffets utmätande, men utskottet påstår äfven, att så torde i allmänhet blifva fallet.

Detta påstående är emellertid efter min mening alldeles origtigt. Det är icke sant, att de svenska domstolarne i allmänhet tillgodoräkna den häktade en häktningstid, som icke berott på hans eget förvållande; men jag vet mycket väl, att hvarken utskottet skall kunna bevisa sitt påstående eller att jag skall kunna bevisa riktigheten af mitt motsatta påstående, och jag vill också säga, hvarför vi icke kunna göra det. Det är därför, att vi här stöta på en af de byråkratiens förskansningar, som man väl i vårt land försökt att rubba, men som icke gått att rubba, nemligen den förskansningen, att domstolarne icke behaga vid afkunnande af kriminella utslag i utslaget upptaga de skäl, som hafva föranlett domstolarne att rätta straffet till just *det* måttet inom den vidsträckta latituden. Om herrarne behaga läsa en tysk kriminel dom, så skulle herrarne finna, huru den tyska domstolen med mycken omständlighet redogör för just de omständigheter, som föranlett domstolen att välja just det straffet, huru domstolen framhåller, att den och den omständigheten måste anses förmildrande och den och den omständigheten försvårande, och huru do-

men i sin helhet gifver en fullkomlig förklaring öfver domstolens val af straffmåttet. Så förhåller det sig icke hos oss. Hos oss är detta en sak, som domstolen afgör på en eller två rader, då den säger, att i följd af hvad domstolen sålunda funnit den tilltalade saker till fälles han att undergå straffarbete i så många år eller månader eller fängelse i så många år eller månader, och detta oaktadt vi ega en strafflag med så vidsträckta latituder, att de kunna gå från det lägsta bötesbeloppet till flera års straffarbete. Detta förhållande är af ganska stor vikt, därför att det hindrar den tilltalade att få full kännedom om hvarför han blifvit dömd på det sättet, som han blifvit, och det är äfven viktigt därför, att det hindrar den allmänhet, som bör vinna tillit till domstolarne, att alltid förstå, hvarför domstolarne hafva dömt just på det sättet och icke på ett annat sätt. Det är därför, som vi så ofta höra den anmärkningen framkomma: Ja, men dessa två hafva ju begått alldeles samma brott; hvarför skall då den ene dömas till det och den andre till mycket mera? Det är mycket möjligt, att den, som blir dömd till det mindre straffet, blir dömd rättvist, och den, som får det högre straffet, också blir dömd rättvist, men det borde stå förklaradt i domen, hvarför hvar och en dömes så och så, ty tilliten till rättskipningen är en viktig sak, äfven om denna rättskipning är rättvis.

Emellertid fins det i lagstiftningen en annan punkt, som synes gifva alldeles bestämdt tala bevisande emot utskottets påstående, och det är udö bestämmeise, som såsom ett ovillkorligt straffminimum stadgar två månaders straffarbete, då straffarbete förekommer, och en månads fängelse, då fängelse förekommer. Huru är det möjligt, att lagstiftningen kan tillåta afräkning på samma gång som den stadgar ett bestämdt minimum af det ena eller andra straffet. Om domstolen har för sig en person, om hvilken den efter moget öfvervägande säger, att han har begått ett brott, som förtjenar två månaders straffarbete, och denna person har suttit häktad fem eller sex veckor, så är det i följd af lagens egna ord omöjligt för domstolen att taga hänsyn till denna häktningstid.

Lika origtigt tror jag att utskottets påstående är att, om besvär till öfverdomstolen äro befogade, denna i allmänhet torde taga hänsyn till den utståndna häktningstiden. Jag tror, att jag uttrycker sanningen riktigt, då jag säger, att detta visserligen händer någon gång i undantagsfall och vid en längre häktningstid, men att detta är undantagsfall och i alla händelser icke alls att likställa med den noggranna lagstift-

ning, som förekommer i utlandet och som jag här har velat ifrågasätta, då häktningstiden kan afräknas på den ådömda strafftiden.»

Jag vågar således hålla före, att utskottets argumentation punkt för punkt är origtig, och vill också tillåta mig att hålla före, att den motivering af min motion, som jag har lemnat, icke har blifvit i ringaste mån undanröjd eller försvagad genom utskottets argumentation.»

Motionen erhöll i kammaren ett kraftigt understöd. Så uppvisade herr A. Hedin med åberopande af dansk, norsk, belgisk, fransk, italiensk och schweizisk lagstiftning den fullständiga haltlösheten i utskottets yttrande, att det ej kunde ifrågasättas att häktningstiden för normala fall skall frånräknas strafftiden.

Herr Lindhagen bestred enligt »sin bestämda erfarenhet från alla tre domstolsinstanserna» utskottets ur luften gripna påstående, att domstolarne i allmänhet vid straffmätningar redan nu taga hänsyn till den föregående häktningstiden. Och samme talare anförde till och med ett särskildt exempel, då man i högsta domstolen beklagat saknaden af en sådan princip som den föreslagna i vår lagstiftning.

Jemväl herr Kronlund förordade varmt bifall till motionen.

Mot densamma anfördes egentligen endast två skäl.

Det ena var, att principens införande hos oss skulle erfordra andra reformer i strafflagen, af hvilka dock endast anfördes, att strafflatituderna måste ändras.

Det torde emellertid ej behöfvas mycken eftertanke för att visa, att detta skäl ej har någon betydelse. Det finnes alls intet, som ådagalägger, att de svenska lagstiftarne tänkt sig häktningstiden såsom en medverkande faktor vid strafflatitudernas bestämmande. Och det är för öfrigt alldeles obegripligt, huru de skulle hafva kunnat göra detta. Ty häktningstiden står ju på intet sätt i proportion till brottets storlek. En person kan sitta inne i månadtal för en misshandel, som slutligen efter fullständig utredning befinnes böra medföra ett temligen ringa straff, och en annan ett par veckor för mordbrand, som är belagd med mycket svårt straff. Det är således uppenbart omöjligt, att någon tanke på hvad den brottslige kunde hafva lidit genom ett föregående häktningstillstånd kan hafva inverkat på strafflatitudernas begränsning.

Det andra skälet var en farhåga för att brottslingar skulle på beräkning att få qvarsitta i ransakningshäktet fortfara att neka för att sålunda i möjligaste mån uttjena straffet. Detta skäl hvilade emellertid på ett missförstånd i fråga om motionens syfte. Man trodde, såsom debatten vi-

sar, på flera håll, att motionens mening var att göra häktningstidens afräkning ovilkorlig.

Ehuru ett dylikt missförstånd icke synes mig ega verklig grund i motionens formulering, har jag, då jag nu upprepar densamma, velat undanröja hvarje möjlighet till enahanda missförstånd, så att det må blifva alldeles otvetydigt klart, att jag ej afser att få införd häktningstidens afräkning i straffet såsom *regel*, utan fastmera såsom en möjlighet, hvars öfvergång till verklighet måste bero på de omständigheter, som känneteckna det särskilda fallet, — speciellt på den anklagades eget förhållande under sjelfva ransakningen.

På grund af hvad jag sålunda anført, får jag vördsamt föreslå, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t tacktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i den nuvarande strafflagstiftningen, att den tid, hvarunder en för brott tilltalad person suttit häktad, må kunna efter domstolens pröfning i hvarje särskildt fall och alltid med undantag för sådana händelser, då ransakningstidens längd varit beroende af den tilltalades eget förvållande, tillgodoräknas honom vid utmätande af det straff, hvartill han kan blifva dömd.»

De förslag, som uti föreliggande framställningar innefattas, åsyfta i hufvudsakligen tre särskilda afseenden ändringar i de bestämmelser, som för närvarande gälla rörande rättskipningens handhavande beträffande för brott häktade personer. Det ifrågasättes sålunda dels att införa lagstadgad begränsning af den tid, inom hvilken anmälan, att någon blifvit såsom misstänkt för brott häktad, skall göras hos vederbörande domstol, dels att åstadkomma förkortning af den tid, inom hvilken efter skedd anmälan domstol skall hålla ransakning med häktad person, dels slutligen att för vissa fall medgifva häktningstidens tillgodoräknande vid straffs utmätande.

Hvad förstnämnda förslag vidkommer, hafva efter utskottets förmenande såväl justitieombudsmannen som herr Staaff till stöd för densamma anført skäl, egnade att ådagalägga den fara för den personliga frihetens obehöriga kränkande, som är förenad dermed, att lagen ej fastställt någon bestämd tid, utöfver hvilken anmälan till domstol om häktnings verkställande ej får uppskjutas. Visserligen innehålla de i administrativ väg utfärdade instruktionerna för polismyndigheterna i städerna

en del föreskrifter i syfte att förebygga missbruk af den nämnda myndigheter medgifna frihet att efter omständigheterna afgöra, när anmälan om häktningen bör göras, men dels äro, såsom justieombudsmannen påpekat, dessa föreskrifter ganska obestämda och sväfvande, dels kan det, efter utskottets åsigt, ej vara välbetänkt att åt den administrativa lagstiftningen öfverlemna reglerandet af de ytterst viktiga förhållanden, som angå den personliga friheten.

Äfven om den praktiska erfarenheten hittills i allmänhet ej varit af beskaffenhet att särskildt skarpt framhålla den brist uti lagstiftningen, som sålunda förefinnes, kan det ju ej förnekas, att den nuvarande saknaden af lagbestämmelser i angifvet hänseende kan lemna rum för godtycke från åklagare- och polismyndigheternas sida, och det måste därför, enligt utskottets tanke, vara angeläget, att rättelse härutinnan åvägbringas.

Då det sedermera gäller att bedöma, huruledes man lämpligast må kunna råda bot för ofvan antydda missförhållanden, kan man visserligen i allmänhet utgå derifrån, att den häktades intresse bäst tillgodoses derigenom, att tiden för fullgörande af skyldigheten att om häktningen göra anmälan sättes så kort som möjligt; men i åtskilliga fall skulle genom tillämpning af ett sådant förfarande kunna uppstå afsevärda olägenheter just för den häktade själf. Såsom justieombudsmannen framhållit, länders det ofta den häktade till fördel, om polismyndigheten har tillfälle att verkställa en omfattande förundersökning rörande det brott, som föranlett häktningen, enär härigenom sjelfva domstolsransakningen kan i väsentlig mån förkortas. Det torde då vara skäl att ej lägga absolut hinder i vägen för en dylik undersöknings anställande i sådana fall, då polismyndigheten kan anses skickad att densamma företaga. Med polisväsendets utveckling i de större städerna kan enligt utskottets åsigt antagas, att polismyndigheten såväl med sakkunskap som med större snabbhet än domstolarne sjelfva är i stånd att åstadkomma utredning rörande en hel del af de omständigheter, som för målets afgörande äro af betydelse, och det bör därför, åtminstone hvad dessa städer angår, beredas polismyndigheterna lämpligt rådrum för verkställande af en förberedande undersökning. Ändamålsenligast synes därför vara, att, i likhet med hvad som föreslogs i Kongl. Maj:ts till 1886 års Riksdag aflåtna proposition angående vissa delar af rättegången i brottmål, såsom allmän regel stadgas, att anmälan om häkning utan uppskof skall göras hos domstolen, samt att undantag från denna regel medgifves endast för sådant fall, att särskilda förhållanden finnas dertill föranleda.

Dock bör, i likhet med hvad justitieombudsmannen föreslagit och som uti nämnda proposition jemväl ifrågasattes, fastslås en viss tid, exempelvis fjorton dagar, utöfver hvilken den förberedande undersökningen ej i något fall får sträcka sig.

Då utskottet härefter öfvergår att taga under ompröfning förslaget att förkorta tiden, inom hvilken domstol, efter erhållen anmälan, skall företaga ransakning med häktad person, vill utskottet visserligen medgifva, att, i anseende till de förändrade förhållanden, som inträdt efter den tid, då nu gällande bestämmelser i ämnet utfärdades, någon förkortning må utan olägenhet kunna genomföras. För städernas vidkommande lär ej någon betänklighet böra möta att, i hufvudsaklig anslutning till hvad justitieombudsmannen föreslagit, bestämma tiden för ransaknings företagande till högst fyra dagar från det anmälan om häktningen ingått. Deremot äro förhållandena å landsbygden flerstädes sådana, att den föreslagna förkortningen från tre veckor till tio dagar skulle bereda såväl den häktade son. domstolen och åklagarne afsevärda olägenheter. I trakter, der afstånden äro långa och kommunikationerna mindre utvecklade, skulle svårighet uppstå att få domstolen samlad inom så kort tid, och för åklagaren blefve det mången gång omöjligt att under de få dagar, som stode honom till buds, införskaffa prestbevis och andra handlingar, hvilka vid domstolen måste företes, eller att föranstalta om erforderlig vittnesbevisning i målet. Följden skulle alltså blifva, att ransakningen till olägenhet för den häktade måste uppskjutas. Vid öfvervägande af dessa förhållanden har utskottet ansett sig ej böra ifrågasätta större förkortning af den nu för landsbygden stadgade tiden, inom hvilken ransakning bör företagas, än till fjorton dagar. Särskilda förhållanden i vissa orter af vårt land torde till och med fordra uppehållande, hvad dem beträffar, af den nu gällande bestämmelsen om tre veckors rådrum för ransakningens företagande, och det lär ej alltså böra beredas möjlighet att i sådana fall utsträcka tiden.

Det af justitieombudsmannen framställda förslaget om bestämmelser rörande tiden, inom hvilken underrätt bör fortsätta ransakning med häktad person, finner utskottet välgrundadt, och torde dessa bestämmelser lämpligen böra affattas i analogi med de föreskrifter, som rörande ransaknings företagande pröfvas efter förhållandena bäst afpassade. Det torde emellertid ej särskildt behöfva framhållas, att domstolen bör erhålla bemyndigande att, der omständigheterna sådant påkalla, uppskjuta ransakningen utöfver den tid, som för normala fall anses tillfyllest.

Utskottet har slutligen att yttra sig öfver det af herr Staaff väckt förslaget om sådan ändring i gällande strafflagstiftning, att den tid, hvar-

under tilltalad person suttit häktad, må kunna tillgodoräknas honom vid utmätande af straff.

I denna fråga har utskottet en annan uppfattning än den, som kom till uttryck i 1897 års utlåtande öfver ett då framställt förslag i samma syfte som det nu föreliggande.

Utskottet förbiser visserligen icke, att det ur principiell synpunkt kan finnas åtskilligt att erinra mot ett likställande af häktning och straff, då syftet med den förra åtgärden är helt annat än straffets ändamål. Men praktiskt sedt lär emellertid få erkännas, att häktningstillståndet till beskaffenheten har stor likhet med frihetsstraffen, sådana de för närvarande äro anordnade, och att de olika syftena med häktning och straff ej i någon vidare mån komma till synes i de sätt, hvarpå häktningen och straffen äro anordnade. Frihetens förlust utgör hufvudmomentet i såväl straffarbete som fängelse, och det bör då ej möta synnerliga betänkligheter att låta den frihetsförlust, som häktningen innebär, gå i afräkning på den frihetsförlust, som i form af straff skall å brottet följa.

Hvad böter angår, måste detta straff anses medföra ett mindre lidande än de med frihetsförlust förenade straffen, och häktningen kan då desto mera uppväga det bötesstraff, hvarmed brottet enligt lag kunnat försonas.

Hvad 1897 års lagutskott anförde derom, att domstolarne redan nu taga hänsyn till häktningstiden vid straffets utmätande, vill utskottet ingalunda jäfva; men äfven om så är fallet, bör detta efter utskottets mening ej gälla såsom skäl mot den föreslagna reformen. Först och främst har ju praxis då redan brutit mot principen att hålla häktning och straff strängt åtskilda, och dessutom måste det väl betraktas såsom en fördel att bestämda regler gifvas rörande de fall, då, och den utsträckning, hvari häktningstid får den häktade tillgodoräknas, framför att, såsom nu är fallet, det beror helt och hållet på domstolens godtfinnande att afgöra, huruvida och i hvad mån ett sådant tillgodoräknande må ega rum.

Då dertill kommer att, såsom motionären uttryckligen framhållit, meningen med det framställda förslaget ingalunda är, att den häktade under alla förhållanden skulle ega att tillgodoräkna sig den tid, hvarunder han suttit häktad, utan att detta skulle blifva beroende af den häktades eget förhållande under ransakningstiden, har utskottet funnit förslaget vara af beskaffenhet att böra hos Riksdagen förordas.

Med stöd af det anförda och under erinran, att herr Staaffs i motionen n:o 111 väckta förslag kan anses innefattadt i det mera vidtomfattande

skrifvelseförslag, som justitieombudsmannen i sin ofvanberörda framställning framlagt, får utskottet hemställa,

1:o) att Riksdagen, i anledning af justitieombudsmannens förevarande framställning samt herr Staaffs motion n:o 111, ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, egnade att åstadkomma större skyndsamhet, än nu råder, beträffande för brott häktade personers inställande för domstol; samt

2:o) att Riksdagen, i anledning af herr Staaffs motion n:o 112, ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i gällande strafflagstiftning, att den tid, hvarunder en till ansvar för brott förvunnen person suttit häktad, må, efter domstolens pröfning i hvarje särskildt fall, kunna till större eller mindre del honom tillgodoräknas.

Stockholm den 23 februari 1900.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Reservation

af herrar *Zetterstrand* och *Lindhagen*, hvilka anført: »I utskottets utlåtande lemnas frågan öppen, huruvida häktningstiden lämpligast skall tillgodoräknas antingen genom att hänsyn tages dertill redan vid straffmätningen eller genom afdrag å det straff den tilltalade anses förskylt för sjelfva brottet. Då af principiella och praktiska skäl endast det sista alternativet bör enligt vår mening ifrågakomma, få vi såväl reservera oss mot utskottets motivering, så vidt den afser göra gällande en annan uppfattning, som äfven förklara, att vi i utskottets hemställan endast inlägga en framställning i det af oss sålunda ifrågasatta syftet.»

Herr *Leman* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i ärendets slutliga behandling inom utskottet.
